

MAJDA PETERLIN-VIDA BREST

(21. 7. 1925—10. 11. 1985)

Alenka Glazer

VIDI BREST V SPOMIN

Pred nedavnim je bila Vida Brest predstavljena kot Levstikova nagrajenka,¹ zdaj se je njena življenjska pot iztekla² in njeno delo končalo.

¹ Prim. *Otrok in knjiga*, 1985, št. 21, str. 69—70.

² Vida Brest, s pravim imenom Majda Peterlin, se je rodila 21. julija 1925 v Šentrupertu na Dolenjskem in je umrla 10. novembra 1985 na Golniku. Biografija in bibliografski podatki o

To delo je začelo nastajati v izjemnih okoliščinah, ko je Vida Brest kot sedemnajstletno dekle stopila v vrste borcev narodnoosvobodilnega boja ter že 1943 in 1944 doživela samostojna natisa svojih pesmi. Zbirka,

delu avtorice so v *Gradivu za leksikon sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev*, *Otrok in knjiga*, 1980, št. 11, str. 87.

ki je izšla dve leti po koncu vojne, *Pesmi*,³ je prinesla poleg besedil za odrasle tudi nekaj otroških pesmi, prav tako je dramski prizor *Begunec s Štajerske*⁴ bil namenjen za uprizorjanje otrokom-pionirjem. Tematsko so vse pesmi vezane na čas vojne in narodnoosvobodilnega boja, z jasno razmejitvijo dobrega in zla, otroške se ločujejo od drugih predvsem po motivih iz doživljanja otrok v tem času.

Povojna zbirka otroške poezije *Mihčeve pesmi*⁵ pomeni z vrsto besedil snovno-motivno vzporednico takratni graditeljski poeziji.

O zmagi pravičnosti v boju zoper nasilje pripoveduje *Pravljica o mali Marjetici, zajčku, medvedu in zlati pomladi*,⁶ pisana v tradicionalnih, na ljudsko ritmiko naslonjenih verzih.

Bolj ko v vezani besedi se je mogla razviti in svojemu temperamentu ustrezno pisati Vida Brest v prozi, namenjeni predvsem mladim bralcem. V njenem proznem snovanju se kažeta dve smeri: stvarno realistično popisovanje bolj ali manj zaokroženih, včasih anekdotično poantiranih krajših zgodb, snovno

vezanih na dogajanje med narodno-osvobodilnim bojem, in pravljичne oziroma fantastične pripovedi, ki so po snovi raznovrstnejše.

Realistične zgodbe so združene v zbirko spominskih pripovedi *Orehovo leto*,⁷ ki je sedemnajst let pozneje izšla v razširjeni izdaji;⁸ najznačilnejše dodano besedilo pripoveduje o komandantu Stanetu: *Naš komandant*.⁹

Skoraj hkrati z zbirko *Orehovo leto* je izšla tudi pravljica *Ptice in grm*,¹⁰ snovno prav tako vezana na čas partizanskih bojev; pozneje je doživela še več izdaj. Oboje, realistično in pravljичno zasnovane pripovedi Vide Brest, so bile sprejete v jugoslovanski izbor zgodb iz narodnoosvobodilnega boja.¹¹

Stvarno opisuje Vida Brest svoja doživetja v potopisu *Popotovanje v Tunizijo*.¹² Dobro so opazovane posameznosti, bežni zarisi sopotnikov in drugih ljudi, tudi otrok, živahni dialogi in izbrani detajli kljub fragmentarnosti učinkujejo nazorno in živo.

⁷ Vida Brest: *Orehovo leto*. Ilustriral Ive Šubic. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1955.

⁸ Vida Brest: *Orehovo leto*. Ilustriral Ive Šubic. (Ljubljana), Partizanska knjiga, 1972.

⁹ *Naš komandant. Orehovo leto*, 1972, str. 47—49.

¹⁰ Vida Brest: *Ptice in grm*. Izvirna litografija Melita Vovk. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1955. Knjižnica Cebelica 13. — Vida Brest: *Ptice in grm*. Ilustriral Melita Vovk-Štih. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1961. — Vida Brest: *Ptice in grm*. Ilustriral in opremila Melita Vovk-Štih. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1977. Knjižnica Cebelica 201.

¹¹ *Zgodbe iz narodnoosvobodilne borbe*. Ljubljana, Mladinska knjiga (v sodelovanju z drugimi založbami), 1965. Vida Brest: *Ptice in grm*. — *Medved*. — *Srnica*.

¹² Vida Brest: *Popotovanje v Tunizijo*. Ilustriral Marija Vogelnikova. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1967.

³ *Pesmi* Vide Brestove. Opremlil Janez Vidic. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1947.

⁴ *Begunec s Štajerske. Pesmi*, 1947, str. 53—55. — Pod naslovom *Begunček* izšlo že v knjigi *Mladi oder*. 1. (Uredila Kristina Brenkova.) Ilustrirala Marija Vogelnikova. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1945, str. 34—37.

⁵ Vida Brest: *Mihčeve pesmi*. Ilustriral France Uršič. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1951.

⁶ Vida Brest: *Pravljica o mali Marjetici, zajčku, medvedu in zlati pomladi*. Risala Marlenka Muk-Stupica. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1951. — Drugič izšlo pod enakim naslovom z izvirnimi litografijami Marlenke Stupice 1958. — Tretjič izšlo pod naslovom *Mala Marjetica in gozdni mož*. Ilustrirala in opremila Marjanca Jemec-Božič. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1985. Dodana je tudi kaseta.

Fantastični način pripovedovanja se pojavlja spet v zbirki krajših snovno zaokroženih pripovedi *Veliki čarovnik Ujtata*,¹³ kjer naslovna oseba dela družbo bolnemu Tjažku-Matjažku in skupno doživljata vrsto čudovitih dogodivščin. Ob tem pa se vedno jasneje kažejo oblike socialne neenakosti v našem času, zaradi česar te pripovedi kljub fantastičnim sestavinam učinkujejo družbenokritično. Avtoričino občutljivost za take pojave pojasnjuje njena spremna beseda *Moje šole*.¹⁴ Ena izmed pripovedi iz te knjige *Prodajamo za gumbe*¹⁵ je doživela čez dve leti samostojno knjižno izdajo.

Za večino besedil Vide Brestove, namenjenih otroku, lahko torej ugotovimo izrazito angažiranost, naj gre za snov iz narodnoosvobodilnega boja, iz povojnega časa graditve ali za snov, ki kaže na pojave socialnih razlik v povojnem družbenem razvoju. Ta idejna naravnost je opazna ne glede na to, ali so besedila obli-

kovana kot realistične ali kot fantastične oziroma pravljичne pripovedi.

Vedno znova pa se čuti močna osebna prizadetost avtorice, zlasti v besedilih, ki se s snovjo približujejo avtobiografskim izhodiščem. Tako je še posebej živo napisana njena knjiga spominov na dolgo pot po zasedeni Sloveniji, od pomladi 1944 do pomladi 1945, oblikovana kot potopis ali tudi kot zaporedje krajših zgodb: *Majhen človek na veliki poti*.¹⁶

V tem stvarnem, a hkrati s čustvom prežarjenem opisovanju svojih partizanskih spominov je Vida Brest uspelo združila bistvene značilnosti svojega pisanja, še posebej neposrednost, dramatičnost in slogovno razgibanost. Tako se je njen opus sklenil z najuspelejším besedilom, ki ni zanimivo samo za mladega bralca, ampak morebiti še bolj odraslemu dopolnjuje in zaokroža pisateljsko pa tudi človeško podobo Vide Brestove.

Zusammenfassung

IN MEMORIAM VIDA BREST

Die Gedenkschrift gibt einen kurzen Überblick über die Jugendliteratur der unlängst gestorbenen Dichterin und Schriftstellerin Vida Brest (ihr echter Name Majda Peterlin, 1925—1985). Für Kinder schrieb sie Gedichte, Spiele, am besten war sie jedoch in der Prosa. In ihrem Werk gibt es zwei Richtungen: die realistische und die phantastische. In beiden zeigt sich aber das Engagement der Autorin, ungeachtet dessen, ob sie den Stoff und die Motive aus dem Volksbefreiungskrieg oder aus der Gegenwart nimmt. Am erfolgreichsten ist ihr letztes, autobiographisches Werk aus der Zeit des Volksbefreiungskrieges *Der kleine Mensch auf großem Wege* (1983). Dafür bekam sie den Levstik-Preis.

Prevedel v nemščino prof. dr. Mirko Križman

¹³ Vida Brest: *Veliki čarovnik Ujtata*. Ilustrirala in opremila Melita Vovk-Štih. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1974.

¹⁴ *Moje šole. Veliki čarovnik Ujtata*, str. 71—73.

¹⁵ Vida Brest: *Prodajamo za gumbe*. Ilustrirala in opremila Marjanca Jemec-Božič. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1976.

¹⁶ Vida Brest: *Majhen človek na veliki poti*. Ilustriral in opremil Marjan Amalietti. (Ljubljana), Mladinska knjiga, 1983. — Delo je 1984 bilo nagrajeno z Levstikovo nagrado. — Ocen o tem delu prinašamo v tej številki posebej.